

Науково-практична конференція «Актуальні проблеми цивільного права на сучасному етапі розвитку України», присвячена 80-річчю від дня народження В. Маслова

16 лютого 2002 р. у Національній юридичній академії України імені Ярослава Мудрого відбулася науково-практична конференція «Актуальні проблеми цивільного права на сучасному етапі розвитку України», присвячена 80-річчю від дня народження Василя Пилиповича Маслова.

Багато теплих слів було сказано про Василя Пилиповича Маслова — видатного українського вченого-цивіліста, лауреата Державної премії Української РСР, доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента Академії наук УРСР.

Відкрили конференцію ректор Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого, президент АПрН України, академік НАН України **В. Тацій**, перший проректор Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого, академік АПрН України **В. Сташис**, проректор з наукової роботи Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого, академік АПрН України **М. Панов**.

Зокрема, вони відмітили величезні заслуги В. Маслова у розвитку юридичної освіти та науки України, особливо Харківського вузівського центру. Протягом 25 років (з 9 лютого 1962 р. й до останніх днів життя) він був ректором Харківського юридичного інституту. Саме в ці роки вуз став флагманом юридичної освіти та науки. За цих же часів у вузі створюються нові кафедри: кримінології та виправно-трудового права (1966 р.), цивільного процесу (1967 р.), трудового права (1968 р.), адміністративного права, радянського будівництва, міжнародного права та державного права зарубіжних країн (1977 р.), сільськогосподарського права, екологічного права (1979 р.). У 1974 р. в

інституті було створено три денних факультети. У цей період інститут здійснював підготовку фахівців не тільки для України, а й для Росії, Білорусії, Молдавії, Литви та республік Середньої Азії. Слід відзначити високий рівень науково-педагогічних працівників вузу. В. Маслов згуртував навколо себе талановитих і відданих своїй справі і призначенню професіоналів. Значно поліпилася матеріальна база інституту: було введено в експлуатацію новий корпус кафедр суспільних наук, розпочався й активно здійснювався процес технізації навчального процесу.

Багато сил, уміння й енергії В. Маслов віддавав розвитку Харківського вузівського регіону, очолюючи Раду ректорів вузів. Для багатьох ректорів харківських вузів того часу він був людиною, до якої можна було звернутися і в хвилину радості, і в часи скрути. Чимало нових ініціатив народжувалося в Харківському вузівському регіоні, у центрі яких знаходився Василь Пилипович. Це й перший міжвузівський сімейний гуртожиток, і ясла-садок для дітей студентів, і спортивні зали в гуртожитках, і знана в усій Україні (та й за її межами) Народна чоловіча хорова капела. Натхненником цих ініціатив був і В. Маслов.

Значною була і громадська діяльність цієї неспокійної людини. В. Маслов був членом Президії Північно-Східного наукового центру АН УРСР, членом редакційної колегії журналу «Правознавство», входив до складу Науково-консультативної Ради Верховного Суду, неодноразово обирався депутатом Харківської обласної та міської рад народних депутатів, очолював комісії з питань законності. Був нагороджений орденами «Знак пошани» (1961 р.), Жовтневої Революції (1971 р.), Трудового Червоного прапора (1991 р.).

Завідуюча кафедрою цивільного права № 1 НЮА України імені Ярослава Мудрого, доцент **В. Борисова** звернула увагу на ті проблеми, які висвітлювались В. Масловим в його роботах. Зокрема, це проблема права власності (4 липня 1951 р. він захистив кандидатську дисертацію на тему «Право особистої власності на жилий будинок в СРСР», а 2 лютого 1968 р. — докторську дисертацію на тему «Цивільно-правові проблеми особистої власності в період будівництва комунізму в СРСР»). Науковець висловив точку зору, згідно з якою юридичні відносини власності мають свою форму і власний зміст, а тому зазначене право особистої власності повинно охоплювати лише юридично значущі,

закріплені в законі, соціально-економічні ознаки, які слід винести за межі цього питання. Ним підкреслювались необхідність підвищення поваги до юридичної форми, неможливість підходів до інституту особистої власності з ліквідаторських позицій.

Після захисту докторської дисертації В. Маслов наполегливо розробляє декілька тем. Один з напрямків його наукової діяльності того часу — актуальні проблеми житлового права (монографія «Защита жилищных прав граждан» (1970 р.), навчальний посібник «Радянське житлове право» (1973 р.), значна кількість наукових статей і коментарів до житлового законодавства). Головною ідеєю його наукових робіт є необхідність тлумачення права на задоволення житлової потреби як суб'єктивного права, а не як елемента цивільної правоздатності. Саме такий підхід, підкреслював В. Маслов, сприятиме підвищенню уваги дослідників до ретельнішого вивчення житлових потреб людини, шляхів і засобів їх задоволення, детальній розробці умов і порядку реалізації цього суб'єктивного права, розробці заходів, спрямованих на його забезпечення. Ці його ідеї надихнули законодавця на необхідність закріплення в Конституції Української РСР 1978 р. права громадян на житло.

Другий напрямок тогочасної своєї наукової діяльності В. Маслов присвятив розробці актуальних питань сімейного права. У монографії «Имущественные отношения в семье» (1972 р.) вчений узагальнив і найретельнішим чином проаналізував майже всю судову практику з питань майнових відносин між подружжям, а також між батьками, дітьми та іншими членами сім'ї, завдяки чому сформулював пропозиції щодо вдосконалення чинного сімейного законодавства. Монографія «Действующее законодательство о браке и семье» (1972 р., у співавторстві з О. Пушкіним та З. Підопригорою) є науковим дослідженням нових теоретичних питань сімейного права. У ній не тільки вміщено загальну характеристику радянського сімейного законодавства, а й детально проаналізовано такі його інститути, як шлюб, сім'я, усиновлення. Твердження про те, що сімейне право є самостійною галуззю права, можна розглядати не тільки як данину традиціям того часу, а і як спробу відмежувати сімейне право від цивільного, що було в той час виключно опубліченим.

Третім напрямком діяльності В. Маслова стала розробка питань правових форм науково-технічного співробітництва,

узагальнення яких відобразилися в монографії «Правовые формы научно-технического сотрудничества», виданій у 1976 р. у співавторстві з Ч. Азімовим, О. Пушкіним та В. Поповим. Дві найактуальніші проблеми були предметом цього дослідження: організаційно-правові форми науково-технічного співробітництва і договори в цій сфері.

Четвертим напрямком діяльності цього невгамовного дослідника були проблеми договірних зв'язків в агропромисловому комплексі, яким він присвятив чергову монографію «Правовое положение производственных объединений в сельском хозяйстве», видану в 1979 р. у співавторстві з професорами В. Поповим та З. Підопригорою.

Особливу увагу В. Маслов приділяв підготовці підручників. За його редакцією і безпосередньою участю підготовлено й видано двотомний підручник з цивільного права, що видавався двічі у 1977–1978 та у 1983–1984 рр., за який В. Маслов і група його колег 25 грудня 1984 р. одержали Державну премію Української РСР в галузі науки і техніки. Він був також співавтором і редактором підручника з сімейного права, що вийшов у 1982 р. Загальний обсяг його наукової продукції становить понад 300 друкованих аркушів. Та річ не тільки в загальному обсязі його наукових праць, хоча це, звичайно, вражає, а в тому, що немає майже жодного розділу цивільного права, якому він не приділив би уваги.

У центрі наукових робіт В. Маслова стояла людина і захист її прав. Усі наукові роботи В. Маслова є глибокими в теоретичному плані, оригінальними за формою висвітлення питань і завжди мали практичну спрямованість. Саме через це його роботи були і є однаково корисними і науковцям, і практичним працівникам, і, звичайно ж, студентам. Враховуючи значний внесок у розвиток юридичної науки, загальні збори Академії наук Української РСР 28 березня 1985 р. обрали Василя Пилиповича Маслова членом-кореспондентом.

Науковий потенціал праць В. Маслова настільки високий, а його внесок у науку цивільного права настільки вагомий, що й зараз, коли відбуваються значні, навіть революційні зміни у правознавстві взагалі й у цивілістиці зокрема, його висновки й узагальнення використовуються як у теоретичних розробках, так і в законотворенні. Немає і не може бути сьогодні наукових робіт

з питань власності, договірної права, житлового та сімейного права, які не спирались би на розробки цього правознавця. Те ж саме можна стверджувати і стосовно законотворчої діяльності.

Продовжили пленарне засідання вчені з виступами на актуальні проблеми цивільного права на сучасному етапі розвитку України. Так, професор, академік АПрН України, завідуючий кафедрою цивільного права і процесу Прикарпатського державного університету імені Василя Стефаника **В. Луць** висвітлив основні ідеї та їх втілення у новому Цивільному кодексі України стосовно договору в підприємницькій діяльності; професор, член-кореспондент АПрН України **Ч. Азімов** акцентував увагу на розмежуванні приватного та публічного права; професор кафедри цивільного права № 1 НЮА України імені Ярослава Мудрого **І. Спасибо-Фатєєва** висвітлила питання юридичної сутності управління в сучасних умовах; доцент Чернігівського державного інституту економіки і управління **В. Самойленко** дав порівняльний аналіз українського та російського сучасного цивільного законодавства; професор кафедри цивільного права № 1 НЮА України імені Ярослава Мудрого **І. Жилінкова** зупинилася на важливих проблемах еволюції сімейного законодавства; завідуючий кафедрою підприємницького та міжнародного приватного права НЮА України імені Ярослава Мудрого **Д. Задихайло** висвітлив окремі аспекти визначення сфери регулювання приватним правом ринкових відносин в Україні, завідуючий кафедрою цивільного права № 2 НЮА України імені Ярослава Мудрого **В. Яроцький** зосередив увагу на проблемах правового регулювання цінних паперів.

Неабиякий інтерес у присутніх викликав виступ члена-кореспондента АПрН України, доцента кафедри цивільного права №1 НЮА України імені Ярослава Мудрого **М. Сибільова** (який, до речі, захистив кандидатську дисертацію під керівництвом **В. Маслова**) стосовно основних положень нового Цивільного кодексу України.

У роботі конференції брали участь видатні вчені-цивілісти та практики з різних куточків України. Після пленарного засідання відбулося обговорення окремих питань по секціях. Працювало п'ять секцій, які збігалися з напрямками наукової діяльності **В. Маслова**: «Загальнотеоретичні проблеми цивільного права», «Проблеми правового регулювання відносин власності.

Питання інтелектуальної власності», «Проблемні питання зобов'язального права», «Проблеми здійснення й захисту цивільних прав», «Проблемні питання сімейного та спадкового права».

На конференції обговорювалися актуальні цивільно-правові питання та з'ясовувалися можливі шляхи вдосконалення чинного законодавства України. Учасники конференції дійшли висновку, що сучасний етап розвитку української цивілістики обумовлює запровадження нових підходів до вирішення актуальних загальнотеоретичних питань сфери приватного права. Сьогодні вимагає нових наукових досліджень проблем цивільної правосуб'єктності, підприємництва, правового режиму об'єктів цивільного права, юридичних осіб, правочинів, права власності, у тому числі й інтелектуальної, окремих видів договорів, цивільно-правової відповідальності тощо.

Прийняття у третьому читанні Цивільного кодексу України, який містить багато неузгодженостей та недостатньо обґрунтованих положень, покладає на юридичну громадськість обов'язок взяти участь у обговоренні його основних концептуальних засад. Результатом цього мають стати конструктивні пропозиції щодо вдосконалення положень ЦК України та запровадження у ньому нових засад правового регулювання цивільних відносин.

Матеріал підготували:

В. Борисова, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права № 1 НЮА України імені Ярослава Мудрого,

В. Крижна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права № 2 НЮА України імені Ярослава Мудрого

Міжнародна науково-практична конференція «Питання застосування нового Кримінального кодексу України»

25–26 жовтня 2001 р. у м. Харкові відбулася міжнародна науково-практична конференція, яку було організовано Національною юридичною академією України імені Ярослава Мудрого, Інститутом вивчення проблем злочинності Академії пра-